

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/kongresy/podkarpacki-kongres-pamieci-na/191898,Debata-Milosc-blizniego-w-nieludzkich-czasach-swiadectwo-rodziny-Ulmow-z-Markowe.html>
26.02.2026, 20:20

Debata „Miłość bliźniego w nieludzkich czasach – świadectwo rodziny Ulmów z Markowej” – Podkarpacki Kongres Pamięci Narodowej, 5 października 2023

– Dzięki tysiącom Polaków uratowano dziesiątki tysięcy Żydów. I każdego dnia rodzą się potomkowie tych, którzy wtedy zostali uratowani, więc ich ofiara nie poszła na darmo – mówił podczas dyskusji dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

05.10.2023

Tematem spotkania zorganizowanego podczas drugiego dnia Podkarpackiego Kongresu Pamięci Narodowej była pomoc Polaków udzielana ludności żydowskiej w czasie okupacji niemieckiej. Moderator dyskusji Mateusz Dzieduszycki rozmawiał z ks. dr. Witoldem Burdą, postulatorem procesu beatyfikacyjnego rodziny Ulmów oraz historykami: dr. Mateuszem Szpytmą, zastępcą prezesa IPN, dr. hab. Sebastianem Piątkowskim i dr Aleksandrą Namysło.

Punktem wyjścia do dyskusji był przykład błogosławionej rodziny Ulmów, zamordowanej 24 marca 1944 r. przez Niemców za ukrywanie Żydów. Uczestnicy debaty zastanawiali się czym kierowali się Ulmowie i inni Polacy decydując się udzielić schronienia Żydom, za które groziła kara śmierci.

Prawdopodobnie w grudniu 1942 r. Ulmowie zdecydowali się udzielić pomocy ośmiu Żydom. Ukrywali ich we własnym domu do marca 1944 r. Przyjmując ich pod swój dach, mieli świadomość ogromnego ryzyka. Pomimo powszechnego terroru, strachu i ograniczonych możliwości materialnych, Ulmowie dali świadectwo tego, że człowiek w imię ewangelicznej miłości bliźniego jest gotów przezwyciężyć lęk, a nawet ryzykować własne życie.

Jak podkreślił dr Mateusz Szpytma

– Miłość nie zna granic. I nie miała ograniczeń. Dlatego możemy o niej mówić w każdych czasach, w każdej rzeczywistości. [...] W czasie wojny wymaga to zdecydowanie większej ofiary. Ci, którzy mieszkali obok, albo ci, których znaliśmy – mówię o Żydach – znaleźli się w sytuacji bez wyjścia.

Dr Szpytma dodał, że istnieją dwa świadectwa osób, które przychodziły do Józefa. I gdy zachęcali go do wyrzucenia Żydów, odmówienia im pomocy Józef Ulma odpowiadał: „To też są ludzie”.

Ks. dr Witold Burda, postulator procesu beatyfikacyjnego Ulmów, zwrócił uwagę, że postawa tej rodziny jest heroicznym przykładem tego, co nosili w sercu. Wyrazem tego były podkreślone na czerwono w należącym do nich Piśmie św. fragmenty mówiące o miłości bliźniego, m. in. opowieść o miłosiernym Samarytaninie. Potwierdzone jest to dopiskiem „tak” – jednym słowem, które wyraża ich niezwykłą głębię duchowego życia. Ks. dr Burda dodał, że miłość jest gotowa do najwyższego poświęcenia. I taki rodzaj miłości prezentowała rodzina Ulmów.

– Rodzina Ulmów przenosi nas na inny poziom. Refleksja nad historią Ulmów

niech skłania nas do refleksji, że dobro nie zostanie zapomniane

- podkreślił.

Z badań prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej wynika, że bardzo często udzielano pomocy osobom, które się znało, zaprzyjaźnionym. Ale jak dodała dr Aleksandra Namysło zależało to od okoliczności i od indywidualnych wyborów.

Według dr. hab. Sebastiana Piątkowskiego większość przypadków pomocy udzielanej Żydom nie została udokumentowana, a ludzie, którzy udzielali pomocy Żydom, ryzykując własne życie, zostali zapomniani. Jednak warto pogłębiać badania, pomimo oporu niektórych świadków, dla których czasy okupacji wiążą się z traumą.

- To nie byli ludzie, którzy dostawali odznaczenia [...]. Poza publikacjami, które dzisiaj bardzo cenimy, ale które tak naprawdę były niszowe, to właśnie IPN zajął się kompleksowo badaniem tej tematyki. I dopiero dzisiaj mamy okazję dobro to upamiętnić i utrwalić.

Jak przypomniał dr Mateusz Szpytma każdy gest pomocy w okupowanej Polsce był zagrożony śmiercią. Dlatego ważne jest przypominanie heroizmu Polaków ratujących Żydów, aby stali się wzorem dla kolejnych pokoleń.

W kontekście skali pomocy, której Polacy udzielali Żydom uczestnicy dyskusji rozmawiali o projekcie prowadzonym przez Instytut Pamięci Narodowej „Indeks Polaków zamordowanych i represjonowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej”. Częściowe wyniki prac badawczych opublikowane zostały w tomie I publikacji [Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej](#).

Obecnie w przygotowaniu jest tom II, który będzie zawierać dane dotyczące 444 przypadków, w tym 97 przypadków osób zamordowanych za pomoc Żydom. W prowadzonej na potrzeby projektu bazie znajdują się dane dotyczące 5000 przypadków represji, których doznawali Polacy za pomoc obywatelom narodowości żydowskiej.

Podczas dyskusji rozmawiano także o niemieckiej polityce wobec Polaków i Żydów na terenach okupowanych, która miała dwa cele: eliminację Żydów oraz zastraszenie polskiego społeczeństwa.

► [Portal IPN poświęcony Rodzinie Ulmów](#)

[Podkarpacki Kongres Pamięci Narodowej](#)

Podkarpacki
Kongres Pamięci
Narodowej

Historia mówi przez pokolenia
4-5 października 2023

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)